

Lykweardigens en lykberjochting yn it ûnderwiis

100206

Wat binne wy en wat wolle wy?

It hat ús koartlyn yn kontakten wer bliken dien dat ús *Feriening Frysk Underwiis* (FFU) noch lang net sa bekend is as dat wy wol woene. Dochs tinke wy dat wat wy neistribje, mear minsken oansprekke moat. Dy sille lykas de FFU-bestjoerders de striid foar in goed plak fan it Frysk yn it ûnderwiis bûtenwenstich wichtich achtsje. In grut part fan de oerdracht fan de eigen taal en kultuer hinget dêr ommers fan ôf. Dus de takomst fan it Frysk. As jo ús stypje en meirate wolle, wurdt dan ek lid fan de FFU.

Us feriening is oprjochte yn 1987. Doe waard betocht dat it 50 jier lyn wie dat it Frysk yn it primêr ûnderwiis tastien waard. Tagelyk moasten wy konstatearje dat it Frysk yn it ûnderwiis noch altiten net in soad foarstelde en dat der noch hiel wat dien wurde moast om it Frysk as taal in folweardich en op syn minst in oan it Hollânsk lykweardich plak te jaan.

It oprjochtsjen fan de FFU wie in besykjen om de krêften te bondeljen fan alle belanghawwenden, benammen fan âlden fan learlingen, en fan belangstellenden op it stik fan folweardich Frysk ûnderwiis. Fan pjutteboartersplak oant en mei heger ûnderwiis. Dat kinne njonken âlden ek learkrêften, skoallen, skoalbestjoeren, studinten wêze, mar fansels yn prinsipe eltsenien dy't it goed mient mei it Frysk.

Lykas yn eltse organisaasje, hinget it fan de warberens fan de minsken, bgl. it bestjoer of de leden, ôf oft der in soad of in bytsje wurk ferset wurdt. Wy hawwe it idee dat wy de lêste jierren aardich wat út 'e wei set hawwe, mar dat soks noch lang net by alle goefriezen bekend is. Sa hawwe wy geregeld oerlis mei de provinsje op amtlik nivo en sa út en troch mei de deputearre fan ûnderwiis. Wy rjochtsje ús hieltyd wer persoanlik en mei brieven en oare stikken ta it Ryk, de Provinsje, de ynspeksje, skoallen, de skoalbegelieding (bgl. it Taalsintrum), de Afûk, de Fryske Akademy, Omrop Fryslân en oaren dy't - al of net profesjoneel - te krijen hawwe mei it plak fan de Fryske taal en kultuer yn it ûnderwiis. Wy wolle rjocht meitsje wat krom is yn it ûnderwiis as it giet om de Fryske taal en kultuer.

Kromwoeksen realiteit

Benammen yn it ûnderwiis beskikte de lanlike oerheid al sûnt de Frânske tiid (om 1800 hinne) oer in krêftich wapen. Oankommende ûnderwizers moasten 'zuiver Nederlands' prate kinne as se eksamen diene. Dialekt krige wat langer wat mear de konnotaasje fan plat en minderweardich. As de ynspekteur foar it ûnderwiis op besite wie, wie it praten dêrfan taboe. Dochs liet de eigen taal of tongslach him yn de praktyk net samar ferkringe.

In ieu letter, om 1900 hinne, prate mar sa'n 3% it Standertnederlânsk, dus de taal fan de Hollânske elite út de stêden. Om 1950 soe dat sa'n 40 à 50% wêze en hjoed de dei ûnder autochtoanen om ende by 80%. In tige wichtige faktor foar dy ekspânsje wie en is it ûnderwiis.

As de âld-heechlearaar Anne van de Meijden, hikke en tein yn Twinte, it oer it foaroarlochske ûnderwiis hat, seit er: 'Het Nederlands is aan vele honderduizenden kinderen van mijn generatie op school gewoon opgelegd. Nederlands was de taal van het gezag, geleerd door onderwijzend personeel uit Holland. [...] Wij moesten tijdens de schoolmaanden van halfnegen tot vier uur 's middag een andere taal [as it Twintsk] leare en prate. Er waren zelfs hier en daar lijfstraffen verbonden aan het uitspreken van Twentse woorden.'

En yn de 'Raadgevingen' yn it ûnderwiisalmenak foar Fryslân foar 1816 wurdt oan de ûnderwizers op it plattelân de rie jûn 'om toch vooral in de scholen het vriesch boersch niet te gedogen'. It wie alhiel net ûngewoan dat ûnderwizers en bern yn dy tiid op skoalle Frysk mei-inoar praten. Dy rie komt foar 't neist fan

H.W.C.A. Visser, herfoarme dûmny en skoalopsjenner yn Ysbrechtum. Dat is fan dy gefolgen dat Joast Halbertsma om 1840 hinne deroer klaget dat de bern op gâns skoallen langer net Frysk prate meie. Se moatte yn de *nije ienheidssteat* allegearre goed Hollânsk leare. Dat moast it fûnemint wurde foar de ienheid fan taal dy't neistribbe waard: *ien lân, ien folk, ien taal*. It Frysk hat dêr ek in geweldige klap fan meikrigen.

Yn in bydrage oan in miny-symposium ta gelegenheid fan it ôfskie fan Tom Dykstra as dosint pedagogyk (begjin 2005) seit Jaap van der Bij, âld-bestjoersfoarsitter fan de CHN: 'De leararen en direksjes ha har de lêste 200 jier in kreas konfeksjepak oantúgd. Sintrale ûnderwiiswetjouwing hat syn wurk dien. It ûnderwiis hat him ta in tsjinstfeint meitsje litten fan de Nederlânske steat.' Dy klap binne wy noch lang net te boppen.

De grutte fersprieding fan it Hollânsk is dus net in natoerferskynsel, mar (mei) it gefolch fan sintralistyske politike maatregels. De grutte taalmacht fan it Hollânsk is boppedat de wurkmaster fan alderlei ynslûpt taalûnrant (hollânismen, ynterferinsjes). It bestriden dêrfan is feitliks ek wer in taalpolitike kwestje. It liket ús nei twa ieuwen fan ferwaarleazging fan it Frysk yn it ûnderwiis net mear as fanselsprekkend dat de learkrêften yn Fryslân, oankommend of net, leare moatte om it Frysk flot op in geve wize te praten en te skriuwen en foldwaande ôf te witten fan kultuer en skiednis. It is har taak om mei te helpen om in kromwoeksen realiteit wer rjocht te bûgen. Sûnder foech dat soks garandearret dus - as it oan ús leit - gjin fêste beneaming (mear) yn Fryslân.

Wat wy yn Fryslân nedich achtsje en beskreppe wolle, komt koartsein del op - op syn minst - *lykweardigens* en *lykberjochting* fan it Frysk oan it Hollânsk. Dêrby tinke wy benammen oan de neikommende saken. Dat binne dus foar it grutste part ús aksjepunten.

1. Ferplichte Frysk yn de berne-opfang

Yn de hjoeddeiske foarskoalske berne-opfang is it brûken fan it Frysk inkeld in *mooglikheid* en net in ferplichting. Mei it yngean fan de *Wet kinderopvang* is it brûken fan it Nederlânsk as fiertaal foar bernedeiferbliuwen yn it hiele lân ferplichte steld. Foar it Fryske taalgebiet is as útsûndering tastien dat ek it Frysk as fiertaal brûkt wurde kin yn it plak fan of njonken it Nederlânsk/Hollânsk. Minister Van der Hoeven tinkt dat it Frysk yn bernedeiferbliuwen yn it Fryske taalgebiet dêrmei *in mei it Nederlânsk ferlykbere status hat*. Wy sjogge dat oars. Wy tinke dat lykweardigens en lykberjochting ynhâldt, ynhâlde moat, dat in *frijbliuwende mooglikheid* ta in *ferplichting* wurdt.

2. Basis- en fuortset ûnderwiis: lykweardige keardoelen

Wy wolle deselde of lykweardige *keardoelen* foar de Fryske taal en kultuer yn it primêr en fuortset ûnderwiis en net minder (effektive) ûnderwiistiid as dat it Hollânsk hat om dy doelen berikke te kinnen. Provinsjale Steaten lykje, wat de keardoelen oanbelanget, deselde kant út te wollen. Foar it primêr ûnderwiis hawwe se har al útsprutsen foar *lykweardige* keardoelen Frysk oan dy foar it Nederlânsk. Yn de praktyk wurdt op it stuit lykwols wurke mei de troch de minister fan ûnderwiis útstelde keardoelen dy't in *leger* nivo oanjouwe. Mei de Steaten tinke wy dat der op grûn fan de prinsipen fan lykweardigens en lykberjochting fan it Frysk oan it Nederlânsk streekrjocht in relaasje lein wurde moat nei de *lykweardigens* fan de keardoelen foar it Nederlânsk en it Frysk.

De minister hat op 19 maart 2004 nije keardoelen oan de Keamer stjoerd en it *tal* keardoelen by *Nederlânsk* folle minder beheind as by it Frysk, omdat 'deze doelen - gezien de positie van het Nederlands in het onderwijs - essentieel zijn voor de ontwikkeling van een leerling in de basisschoolleeftijd en om een goede aansluiting met het voortgezet onderwijs mogelijk te maken. Bovendien staat variatie in het aanbod van Nederlands een doorgaande leerlijn naar het voortgezet onderwijs in de weg. Voor het Fries gelden deze uitgangspunten niet of minder. Daarom is in mijn voorstel het aantal kerndoelen voor het Fries verminderd. Op de door mij voorgestelde wijze krijgen de scholen in Fryslân meer ruimte om zelf een realistische invulling te geven aan het onderwijs in de Friese taal.'

Dat wy it mei it stânpunt fan de Steaten hâlde en net mei dat fan de minister, sil nimmen nij dwaan. *Realisme* is hjir omers in eufemisme foar *minimalisme* en foar *ûnlykweardigens*. En dat moatte wy net hawwe. Realistysk yn de *middels* (de wei of de stappen nei de doelen ta), net yn de *doelen* sels, dat is wat wy foarsteane. Foar allochtoanen yn Nederlân past de minister har doelen foar Nederlânsk ek net oan. Dy moatte mei alle geweld wol goed Hollânsk leare. De dûbelde taalmoraal fan de minister stiet ús net oan.

3. Basis- en fuortset ûnderwiis: Frysk as ferplichte fier- en ynstruksjetaal

Wy wolle dat der in fiks part, in ‘aanmerkelyke deel’ (term út it troch de lanlike oerheid ûndertekene *Europeesk Hânfest foar Minderheidstalen*), fan it ûnderwiis yn oare fakken as it fak Frysk jûn wurdt mei help fan it Frysk as *fier- en ynstruksjetaal*, mûnling en skriftlik. Dat begryp moat neffens ús op grûn fan dat Europeeske Hânfest ferankere wurde yn de wetten op it *primêr ûnderwiis* en de *ekspertizesintra* (WPO, WEC). Wy tinke by in ‘aanmerkelyk deel’ oan op syn minst 50% fan de tiid en it lesmateriaal en minimaal 40% as it ûnderwiis trijetalich wurdt. Alle skoallen wurde dus echt twa- of trijetalich. As dominante steatsnasjonale maatskiplike mearderheidstaal kin it Hollânsk relatyf mei minder ûnderwiistiid ta as in regionale minderheidstaal as it Frysk. Net allinnich fanwegens de taalmacht fan dy oerhearskjende taal, mar ek omdat der fan in minderheidstaal mear ‘transfer’ (oerdracht fan kennis en kunde) is nei de dominante taal as oarsom.

In dit ferbân soene de Steaten har ek it belang fan de dêrfoar needsaaklike *ûnderwiistiid* oanlûke moatte. Se soene stribje moatte nei mear sizzenkip (foech) dêroer. Wy sille de steaten dat foarhâlde.

Boppedat binne wy fan betinken dat ek yn de *Wet op it fuortset ûnderwiis* (WVO) fêstlein wurde moat, dat yn Fryslân in fiks part (in ‘aanmerkelyke deel’) fan it ûnderwiis yn it Frysk jûn wurde moat. Dat hâldt yn dat de skoallen foar basis- en fuortset ûnderwiis yn Fryslân folweardich twa- of trijetalich wurde.

By alle oare fakken as it fak Frysk (lykas oare talen, wiskunde, natuerkunde, biology, skiednis, ierdrykskunde, ekonomy, ynformatika, fersoarging, keunstmakkerij ensfh.) heart de *terminology* of it *idoom* fan dy fakken ek yn it Frysk oanleard te wurden en net allinnich yn it Hollânsk of yn in bûtenlânske taal (it Ingelsk). Der heart neffens ús, om mar in pear begripen en nammen as foarbyld te neamen, leard te wurden wat de Fryske wjergader is fan ‘loodlijn’, ‘noemer’, ‘adelaar’, ‘madeliefje’, ‘rode bloedlichaampjes’, ‘bloedsomloop’, ‘aanloopverliezen’, ‘bankbreuk’, ‘aanlandige wind’, ‘bergketen’. Mar ek de Fryske skriuwwize fan ‘Albanië’ of ‘Indonesië’. Of fan ‘Geallieerden’, ‘samenleving’, ‘RAM-geheugen’, ‘system files’, ‘aangeschreven cirkel’ of ‘behoud van hoeveelheid beweging’. En sa binne der noch hûnderten. Fansels is soks (mei) ôfhinklik fan it ûnderwiisnivo. Kinne jo ús pear foarbylden yn it Frysk oersetse? Net, útsein it koweblomke? Dan hawwe jo grif in tekoart oan wurdoarried, yn it Ingelske taalregister ek wol in ‘lexical gap’ neamd. Dy kleau is (mei) de skuld fan de skoallen yn Fryslân. Dy hawwe jo soks net leard. En dat soe wol moatte as wy wolle dat it Frysk as kultuertaal de fuotten ûnder it gat kriget en by de tiid bliuwt.

4. Frysk as ferplichte eksamenfak

Wy wolle in ferplichting fan it Frysk as *eksamenfak* yn it fuortset ûnderwiis. ‘Normalisearring’ en lykberjochting fan it Frysk yn de Fryske maatskippij hâldt neffens ús ek yn dat it Frysk, lykas it Hollânsk, in ‘normaal’, en dus *ferplichte*, eksamenfak yn it fuortset ûnderwiis (‘vmbo, havo, vwo’) wurdt. It Hollânsk wurdt likemin oanbean as in ‘te kiezen’ eksamenfak. It Frysk as ferplichte eksamenfak draacht der boppedat tagelyk tige ta by dat it learen fan it Frysk yn it foartrajekt fan basisfoarming oant eksamenklassen serieus nommen wurdt: der komt omers in eksamen efter wei. En dan wurdt it ernst; dêr moat men, as it heal kin, foar slagje. In ferplichte status as eksamenfak hat altiten syn effekt op de kwaliteit en kwantiteit fan it learen en ûnderwizen. Foar ynkommelingen fan bûten de provinsje, dy’t flak foar de eksamens op in Fryske skoalle komme, kin in ridlike dispensaasjeregeling betocht wurde.

De minister is net fan plan har dêrfoar yn te spannen: ‘Ik kan mij niet voorstellen dat dat wordt voorgeschreven door wie dan ook’. Hjir sjogge wy wer in foarbyld fan it feit dat der noch altiten grutte tsjinstellings binne tusken de striders foar de normalisearring fan it Frysk en de Haachske oerheid. It

befêstiget wer wat Piet Hemminga yn syn proefskrift* konkludearret, nammentlik dat de tsjinstellings tusken de kearnwearden fan pleitkoalysjes foar it Frysk en amtlike aktoaren te grut lykje om 'een substantieel beleidsgericht lere en daarmee nieuw beleid te verwachten' (s. 429).

It liket ús de baas dat de provinsje (Provinsjale Steaten) op it mêd fan in eksamenferplichting dus (ek) mear te sizzen kriget. Foar heale maatregels en twadderangs oplossings is de tiid foarby.

5. Foech provinsje Fryslân oer Fryskeigen learynhâlden

Wy wolle dat de Provinsje sizzenskip kriget oer *kultuer- of Fryskeigen learstofynhâlden* en *kearndoelen*. Dus kulturele autonomy op it mêd fan it fak Frysk en identiteitsbeskiedende aspekten fan oare fakken, de eigen skiednis foarop. Dus baas oer de Fryskeigen 'enkulturaasje' (ynliede yn kultuer) en in Fryskeigen 'kanon'. It moat net nedich wêze dat wy by it Ryk op 'e knibbels moatte om te biddeljen en te smeken oft de minister asjebileaft rekken hâlde wol mei sa'n 'eigen' kanon.

It Ryk hat de ferantwurdlikens foar it 'algemiene ûnderwiisbelied', sa is fêstlein, en de provinsje foar it belied op it mêd fan it Frysk yn de provinsje, mar de provinsje hat frijwol gjin inkeld foech yn de rjochting fan de skoallen. Hokfoar himsels respektarjend folk kin soks akseptearje? Deputearre Steaten wolle oerlis mei de minister 'over regionale bevoegdheden voor de Provincie Fryslân op het terrein van onderwijsbeleid inzake Friese taal en cultuur, ingebed in integraal taalbeleid'. De FFU stiet folslein efter dat stribjen.

De skoallen krije hjoed de dei fan it ministearje fan OCW mear selsstannigens. Wy tinke dat dy frijheid benammen beheind bliuwe moat ta de *oanpak*, de didaktyk. Tagelyks ropt dy autonomy de needsaak op dat de oerheid strang kontrolearret op de *resultaten*. Yn dat ramt binne toetsen op it mêd fan de eigen taal en kultuer op ferskillende mominten en in ferplichting as eksamenfak fan grutte betsjutting. Wy jouwe der de foarkar oan dat ús eigen provinsjale oerheid it foech kriget om dat foar it ûnderwiis yn de Fryske taal en kultuer (fak) en de ynstruksjetaal (it 'aanmerkelijk deel') te regeljen. *Autonomy* fan de skoallen kin ommers hiel maklik de *emansipaasje* fan it Frysk yn it ûnderwiis yn de wei stean.

6. Foech Frysk as funksje-eask

Wy wolle dat de learkrêften fan de basisskoalle, om fêst beneamd wurde te kinnen yn Fryslân, in taalkundich en didaktysk folweardich foech hawwe of helje. As se 55 jier of âlder binne, kin dêr in útsûndering op makke wurde. Foar de sittende learkrêften sil de ynspeksje neigean moatte oft it peil foldwaande is om oan de easken te foldwaan. Wol dat foech folweardich wêze, dan soe de kearn dêrfan bestean moatte út de leargongen B en C fan de Afûk, oanfolle mei taaldidaktyske kennis en feardigens en kennis fan twataligens. De Fryske skiednis is in ûnderdiel fan de neamde Afûk-leargongen. Dy taal- en kultuerkennis en dy kunde (kompetinsjes) soene safolle mooglik objektyf fêststeld wurde moatte (noarmearring foar elts gelyk), bgl. mei help of ûnder tafersjoch fan de Afûk. Wy wolle ek dat klasse- en ûnderwiisassistinten allegearre Frysk prate en skriuwe kinne (beneamingseask). By it skriuw-nivo tinke wy oan minimaal Leargong-A fan de Afûk.

It Frysk moat likegoed in funksje-eask wurde foar liedsters yn de foarskoalske perioade (*Wet Kinderopvang*). De liedsters moatte ferplichte neiskoalle wurde op it mêd fan it mûnling en skriftlik *geef* (sûnder ynterferinsjes) brûken fan it Frysk en fan taalpedagogyske kennis en feardigens.

Wy wolle ek dat de ynspeksje foldwaande Fryskkundich is. Dy moat de kwaliteit fan it ûnderwiis yn it Frysk en de Fryske skiednis op basis fan eigen ûndersyk beoardielje kinne, dy befoarderje en dêroer rapportearje kinne. Dat sil net ta ien ynspekteur beheind bliuwe meie. Alle ynspekteurs foar basis- en fuortset ûnderwiis dy't Fryslân as har wurkterrein hawwe, sille dêr oan foldwaan moatte. Wy tinke oan in op syn minst mûnlinge en skriftlike behearsking op it nivo fan de Afûk-akte, mar it nivo fan in twaddegraads foech Frysk hat ús foarkar.

Wy pleitsje der boppedat foar dat de Provinsje Fryslân wat it beneamingsbelied oanbelanget, mear te sizzen kriget oer wa't Fryslân as ynspeksjegebiet kriget.

7. Frysk yn it beropsûnderwiis

It liket der wat it middelber beropsûnderwiis (*Friesland College* en *ROC Friese Poort*) oanbelanget oant no ta op dat it Frysk dêr allinnich brûkt wurde kin/mei as de oanbelangjende partijen dêr oerienstimming oer hawwe en op frijwillige basis. It brûken fan it Frysk bliuwt sa in *geunst*, wylst Frysktaligen neffens ús gewoan it *rjocht* hawwe moatte om har eigen taal te brûken; wylst fan de net-Frysktalige learlingen ferwachte wurde moat dat se it Frysk op syn minst ferstean en lêze kinne. Learlingen hearre neffens ús sûnder mear it rjocht te hawwen om it Frysk te brûken yn *wurkstikken* en op *eksamens*. Kennis fan de Fryske taal heart sadwaande ek in wichtich punt fan omtinken te wêzen foar dosinten. In begeliedende dosint moat in Frysk BPV-ferlach of ôfstudearopdracht begeliede kinne. Benammen yn opliedings foar in berop dêr't de behearsking fan it Frysk in funksje-eask wêze moatte soe, lykas yn de berne-opfang, by de klasse- of ûnderwiisassistinten en yn de âldereinsoarch.

Troch it útgongspunt fan *frijwilligens* en *oerienstimming* kin yn de praktyk elts dy't tsjin it bûken fan it Frysk is, syn of har wil oplizze oan oaren. Wy wolle dat sawol learaars as learlingen it rjocht hawwe om it Frysk te brûken, sûnder dat oaren dêr it near op lizze kinne.

8. It mear funksjoneel brûken fan it Frysk

Wy wolle dat it Frysk mûnling en skriftlik ek *folweardich* brûkt wurdt yn en troch de skoallen bûten de ûnderwiis-learsituaasje, bgl. yn de ynterne skoalorganisaasje (gearkomsten, berjochtjouwing, ferslaggen, publikaasjes, ensfh.) of yn kontakten mei oaren yn de provinsje. Frysk heart neffens ús as fanselsprekkend op - al of net dûbeltalige - buordsjes, paadwizers en opskriften yn de skoallen. Skoallen binne *subsidiearre* ynstellings (jo betelje dêr grif ek belesting foar). Se hawwe in kulturele opdracht en hearre foar dat jild yn Fryslân op skoalnivo it goede foarbyld te jaan oan learlingen en meiwurkers.

9. Frysk foar migranten

Wy wolle dat yn de *Wet op inburgering* opnommen wurdt dat it Frysk *ferstean*, en *leafst* ek lêzen, in minimumeask (Fryslân-diploma foar net-Frysktaligen) wurdt yn it edukative programma fan de ynboargeringskursus foar nijkommers. It giet dan om migranten dy't ûnder dy wet falle, in permaninte ferbliuwsfergunning hawwe wolle en yn Fryslân wenje en/of wurkje wolle. Yn septimber 2002 hawwe wy dêr by Deputearre Steaten al op oanstien. Migranten soene fiif à seis jier de tiid krije moatte om it ferplichte ynboargeringseksamen, ynklusyf it part foar Frysk, te heljen. En as de eask fan it Frysk ferstean en lêzen yn Fryslân net yn boppeneamde wet kin of mei fan de steatsnasjonale oerheid, dan soe it in provinsjaal foech wurde moatte om dat fêst te stellen.

Ek al krije wy foar ús opfetting dêroer yn De Haach de hannen noch net op elkoar, dochts achtsje wy it foar de takomst fan de Fryske taal en kultuer tige fan belang dat ek nij-ynkommelingen mei-ferantwurdlikens foar ús taal en kultuer leare te dragen.

10. Frysk yn de skoalbegelieding

Skoalbegelieders dy't yn Fryslân wenje en/of wurkje, moatte it Frysk op in ridlik nivo ek prate en skriuwe kinne en dus as funksje-eask op syn minst it Fryslân-diploma A helje.

Ta beslút

Om koart te gean. Wy tinke dat de provinsje, om safier te kommen, in *grutter foech* op it mêd fan it ûnderwiis krije moat, ek as it om it *sanksjonearjen* giet. As wy it goed begripe, geane de advizen fan it *Berie foar it Frysk* yn inselde rjochting (fêststeld yn de Berie-gearkomste fan 19 novimber 2004). Soks moat opnommen wurde yn in ferskaat oan wetten en wetlike maatregels (AMfB).

De FFU is der om op boppesteand mêd mei ideeën, winsken en easken te kommen. En dêr benammen mei nei de polityk te gean. Dy hat de úteinlike macht om in ein te meitsjen oan de kromwoeksen hjoeddeiske realiteit. Wy kinne dat net. Mar wat sympaty, belangstelling en stipe kin ús wol helpe om der oan ien tried wei boppe-

op te sitten en de boel hieltiten mar wer oan te fiterjen. De offisjele erkenning fan it Frysk as taal en de Friezen as folk mei net in lege húl bliuwe.

Wy noegje jo/jimme út ris in besite te bringen oan ús webstek, sûnt 1 jannewaris 2005 op it ynternet oan te klikken: www.fryskebeweging.nl. → Feriening Frysk Underwiis (FFU). Dêr binne ús resinte aktiviteiten te finen, û.o. wiidweidich dellein yn *jierferslaggen* oer 2003 en 2004. De foarnaamste *ynkommen* en *útgongen brieven* (benammen oer 2005) binne allegearre yntegraal oan te klikken. Rubriken as *taalkonflikten* (swartboek), *aktueel* en *podium* jouwe wer oare ynformaasje. Jo kinne dêr ek oan bydrage. Lit it ús witte.

Under *skriuwerskip* kinne jo 8 lessen fan in *Skriuwkursus Frysk* fine mei opdrachten en antwurden. As jo it nivo hawwe fan *Fryslân-A* (Afûk) en tinke dat jo jo Frysk noch wol wat byskave en ûntwikkelje kinne, dan jouwe dy lessen jo goede mooglikheden (de goede antwurden by de opdrachten binne yntegraal opnommen). En by wa soe dat - as slachtoffer fan de noch altiten breklike ûnderwiisomstannichheden - net it gefal wêze? Gryp jo kâns. Op inkelde helpmiddels nei, kostet soks neat. Allinnich wat ynspanning. Wy tinke dat eltse *ûnderwizer* of *learaar* yn Fryslân, oankommend of net, syn eigen staverings- en taalregelnivo dêrmei op in ferantwurde peil bringe kin. Winliken soe soks in 'must' wêze moatte yn harren beropsoplieding. Mar ek oaren sille der grif noch wol wat fan opstekke kinne of de lessen brûke kinne as neislachwurk.

Meie wy ris wat fan jo fernimme? En fansels, as jo dat noch net binne, wolle wy jo graach as lid fan de FFU ynskriuwe.

It bestjoer:

Tom Dykstra (foarsitter)

Sytze T. Hiemstra (skriuwer)

Ed Knotter (ponghâlder)

Germ Gerbandy

Thys van der Veen

* P. Hemminga, *Het beleid inzake unieke regionale talen*. Ljouwert: Fryske Akademy, 2000.